

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

תוכן

- א. המשמא והמנסך ... אף המדמע ... דקנסא הוא.....2
- ב. זרק חץ מתחילת ארבע ולבסוף ארבע וקרע שיראין בהליכתו פטור שהרי עקירה צורך הנחה היא ומתחייב בנפשו.....3
- ג. משעת הגבהה קנייה איחייב ליה ממון מתחייב בנפשו לא הוי עד שעת ניסוך.....4
- ד. ישראל שאנסוהו עובדי כוכבים והראה ממון חבריו פטור ואם נטל ונתן ביד חייב ... אם הראה מעצמו כנשא ונתן ביד דמי ... היבא דאוקמיה עילויה מעיקרא מיקלי קלייה.....4
- ה. ההוא שותא דהוו מנצו עלה בי תרי ... אזל חד מנייהו ומסרה לפרהגנא דמלכא ... משמתינן ליה עד דמיתתי ליה וקאי בדינא.....7
- ו. ההוא גברא דהוה בעי אחוויי אתיבנא דחבריה ... יתיב רב כהנא קמיה דרב שמטיה לקועיה מיניה.....8
- ז. דן את הדין זיכה את החייב וחייב את הזכאי טימא את הטמא וטיהר את הטמא מה שעשה עשוי וישלם מביתו ... והוא שנשא ונתן ביד.....11
- ח. אם מחמת הגזלן חייב להעמיד לו שדה אחר ... דאחוי אחוויי.....14
- ט. ההוא גברא דהוה מפקיד ליה כסא דכספא סליקו גנבי עילויה שקלה יהבה להו ... חזינן אי איניש אמיד הוא אדעתא דידיה אתו ואי לא אדעתא דכספא אתו.....16
- י. ההוא גברא דהוה מפקיד גביה ארנקא דפדיון שבויים סליקו גנבי עילויה שקלה יהבה ניהלייהו ... אין לך פדיון שבויים גדול מזה.....17
- יא. ההוא גברא דאקדים ואסיק חמרא למברא קמי דסליקו אינשי במברא בעי לאטבועי אתא ההוא גברא מלח ליה לחמרא דההוא גברא ושדייה לנהרא וטבע ... מעיקרא רודף הוה
- 18
- יב. רודף שהיה רודף אחר חבריו להורגו ושיבר את הכלים ... פטור שהרי מתחייב בנפשו ונרדף ששיבר את הכלים של רודף פטור ... אבל של כל אדם חייב דאסור להציל עצמו בממון חבריו ורודף שהיה רודף אחר רודף להציל ושבר כלים בין של נרדף בין של כל אדם פטור ... שאם אי אתה אומר כן אין לך אדם שמציל את חבריו מן הרודף.....19
- יג. שטפה נהר אומר לו הרי שלך לפניך.....24
- יד. יצאו קרקעות שאין מטלטלין.....24

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

דף קיז.

א. המטמא והמנסך ... אף המדמע ... דקנסא הוא

כבר התבאר גיטין דף נב: ודף נג. ולעיל דף ה. שלא מצינו בתורה שחייבה על הנזקים אלא בהזיקא דמינכרא¹, כגון קרן ושן ורגל ובור, אבל המזיק את חברו בהיזק² שאינו ניכר³, כגון המטמא טהרותיו של חברו, או המערב יין נסך ביינו של חברו לא חייבה התורה, אבל, כדי שלא יהא כל אחר ואחד הולך ומטמא טהרותיו של חברו או מערב יין נסך ביינו וכה"ג ואומר פטור אני, חכמים קנסוהו⁴ לשלם⁵ מן היפה שבנכסיו כדין כל מזיק⁶, ודוקא במזיד

¹ הרמב"ן בדינא דגרמי הקשה למה לא יתחייב במטמא ומדמע מדינא דגרמי, והביא יש מפרשים שדר"ג קנסא ואינו חייב בשוגג, ולדבריהם חייב היזק שא"נ וחייב גרמי שווים הם שאינו חייב אלא במזיד ומתכוין להזיק, אבל הרמב"ן שם דחה דיעה זו (עי' פרק ג) וכתב שלכן אינו חייב בהיזק שאינו ניכר מדד"ג משום דכיון דקיי"ל היזק שאינו ניכר לאו שמיה היזק, אין זה נזק להתחייב עליו אף מדד"ג, ועיי"ש מ"ש ליישב בהא דמחיצת הכרם שאינו בכלל היזק שא"נ, ועי' חידושי הריטב"א בגיטין שם.

² שו"ע חו"מ שפה א

³ בפמ"ג בפתחה לאו"ח סוף סדר ב כתב שהתוחב כף של איסור לתוך היתר הוא בכלל השא"נ, אלא שמסתפק בדבר שמעמו נרגש שאפשר דהוי כהיזק ניכר.

⁴ כתב בערוה"ש בשם היש"ש שבקנס זה חייב גם בהודה מפי עצמו, שלא אמרו מודה בקנס פטור אלא בקנסות דאורייתא, ובש"ך סימן שפ"ח ס"ק נא כתב בשם הרש"ל גבי מוסר וגרמי שאם הודה מעצמו פטור, והש"ך שם חולק עליו, והביא בשם המרדכי שלא אמרו מודה בקנס פטור דרבנן, ועי' קצה"ח שם ס"ק יא שהשוה קנס דהיזק שא"נ לקנס דרבנן, וא"כ גם זה תלוי במחלוקת, ועי' שו"ת נוב"ת חו"מ סי' סא, שו"ת חת"ס או"ח סי' קיט, שו"ת כת"ס חו"מ סי' כו ושו"ת חתן סופר סי' נח, ועי' להלן אם גרמי בהיזק שאינו ניכר חייב. כתב בערוה"ש שהמזיק בשוגג היזק שאינו ניכר ובא אחר והזיק אותו חפץ בהיזק ניכר אינו חייב לשלם אלא מה שהיה שוה לאחר ההיזק שא"נ, דסו"ס אינו שוה יותר בשעת נזק שני.

⁵ וכתב בשער משפט סימן קעו סק"ד שאם נתכוין לטובה ולהנאת עצמו פטור בהיזק שאינו ניכר, וכ"ש כשנתכוין לטובת הניזק, ועי' מנחת פתים כאן, ועי' דיני פקדון פרק ה בדין שומר בהיזק שאינו ניכר ובדיני גניבה פרק ה מדברי המשל"מ ששומר וגזלן שעשה בידים היזק שאינו ניכר חייב אף בשוגג.

⁶ ומשלם מעידית, אף על פי שהוא קנס דרבנן, דכעין דאורייתא תיקון, כתב המאירי בפ' הנזקין דקנס דהיזק שאינו ניכר אין גובין בזמה"ז, וכ"כ בביאור הגר"א סימן א, ובשם יש אומרים כתב המאירי שגובין, שלא אמרו אלא בקנס שהוא יותר מן הקרן, אבל היזק שא"נ במזיד, סו"ס חסרו ממון, ועי' שו"ת כת"ס חו"מ סימן כו.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

אבל שוגג⁷ או אנוס פטור⁸, שלא קנסו אלא מזיד. ויש אומרים⁹ שלא חייבו במזיד אלא במטמא פירות חבירו, או שעירב תרומה בפירותיו, או עירב יינו ביינן נסך, או שניסך יינו לע"ז. ומנסך כולל ניסוך ממש וגם עירוב יין ביינן.

ב. זרק חץ מתחילת ארבע ולבסוף ארבע וקרע שיראין בהליכתו פטור שהרי עקירה צורך הנחה היא ומתחייב בנפשו

כבר התבאר במסכת כתובות דף לא. שכל העושה¹⁰ עבירה שיש בה עון מיתת בית דין ותשלומין אינו משלם אף על פי שהיה שוגג. שקים ליה בדרכה מיניה, כלומר מענישים אותו בעונש החמור בלבד.

במה דברים אמורים בשנתחייב בתשלומין עם עון מיתת בית דין כאחת. אבל אם נתחייב בתשלומין ואחר כך נתחייב במיתת בית דין או שנתחייב מיתת בית דין ואחר כך נתחייב בתשלומין הרי זה מת ומשלם.

⁷ במנחת פתים הביא בשם תורעק"א במשניות בגיטין פ' הנזקין שהוכיח מדברי הש"מ ב"ק דף ה שהמתכוין לנסך יינו של זה וניסך יינו של אחר מיקרי שוגג ופטור, ותמה המנח"פ שהרי בנתכוין להרוג את זה והרג את זה קיי"ל כרבנן דחייב מיתה, ואפי' לדעת הרמב"ם שפסק כר"ש מ"מ בכושית חייב, וכן בבהמה חייבת מיתה, ולא מסתבר שלגבי מיתה חשוב כמזיד ולגבי השא"נ יהא חשוב כשוגג, ונשאר בצ"ע, ועי' דרכי דוד.

⁸ ולא מצינו חיוב תשלומין מדיני שמים, ובשו"ת חכ"צ בנוספות סימן י מסתפק בזה, ובשו"ת כת"ס חו"מ סימן כד מדייק מדברי רש"י בפ' הכונס גבי עושה מלאכה בפרת חמאת דהשא"נ הוא שאינו חייב אלא פורענות מדיני שמים, ומשמע שאין חיוב תשלומין (לכאורה אדרבה, שאם חייב פורענות הרי בודאי שצריך להפטר מהעונש ע"י תשלומין), אלא שכתב שמסוגית הגמ' משמע שדינו כגרמא שיש חיוב לצי"ש, ולפי"ז אם תפס אין מוציאין ממנו, לדעת הפוסקים דמהני תפיסה, ועי' שו"ת חתן סופר סימן נח.

⁹ ש"ך שם סק"א בשם כמה ראשונים, דמקנסא לא ילפינן לשאר דברים, וע"פ הבנת השעמ"ש בסברת התוס' והרמב"ן נראה שנחלקו אם דין היוק שאינו ניכר הוא בשעת הנזק, או צריך שימשך גם לאחר מעשה הנזק. ועי' ספר מנחת שלמה סימן פח ופמ.

¹⁰ רמב"ם הלכות גניבה פרק ג הלכה א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

ומשום כך יש שמזיק או גונב את חברו שפטור¹¹ מלשלם. ואיזה זה, שבא לו עם חיוב התשלומין חיוב מיתה, כגון¹² שזרק¹³ חץ בשבת מתחלת ארבע לסוף ארבע אמות וקרע בגד חברו בהליכתו הרי זה פטור מן התשלומין, שאיסור שבת של העברת ארבע אמות ברשות הרבים, וחיוב ההזק באין באחת.

ג. משעת הגבהה קנייה איחייב ליה ממון מתחייב בנפשו לא הוי עד שעת ניסוך

עוד התבאר במסכת גיטין דף נב: שהמנסך יין¹⁴ של חברו לעבודה זרה לא נאסר, שאין אדם מישראל אוסר דבר שאינו שלו¹⁵, ואם היה לו בו שותפות או שהיה משומד שהרי הוא כגוי, או שהתרו בו וקבל ההתראה והרי הוא משומד, הרי זה אוסר היין כמו גוי וחייב לשלם, אעפ"י דקים ליה בדרבה מיניה שמתחייב בנפשו, מפני שמשעה שהגביהו נתחייב לשלם¹⁶, ונפשו אינו מתחייב עד שינסך.

ד. ישראל שאנסוהו עובדי כוכבים והראה ממון חברו פטור ואם נטל ונתן ביד חייב ... אם הראה מעצמו כנשא ונתן ביד דמי ... היכא דאוקמיה עילויה מעיקרא מיקלי קלייה

¹¹ שו"ע ונו"כ חו"מ שניא

¹² רמב"ם שם הלכה ב

¹³ וק"ל בלישנא בתרא ואמרינן בגמרא דלההוא לישנא דוקא חץ אבל מעביר סכין מתחלת ארבע לסוף ארבע ברה"ר וקרע שיראין בהליכתו חייב לפי שהיה אפשר לו להחזירו משא"כ בחץ כדאיתא התם. מניד משנה שם.

¹⁴ שו"ע ונו"כ שם ב

¹⁵ פירוש, אין מדרכו לאסור, משו"ה זה אף ששמעו מפיו שאמר שכונתו לנסך אמרינן לצעוריה לחבריה קא מכוין ולא נמר בדעתו לנסכו, וכן הוא מבואר ביו"ד סימן ד' ג. סמ"ע שם ג

¹⁶ כתב החזו"א ב"ק סימן ב ס"ק יג דבשונג פטור אפילו הגביהו תחלה, ואף על פי שנעשה גזלן מ"מ יכול לומר הש"ל, א"נ בשונג לא נעשה גזלן כיון שאין כונתו להפסיד, עיין שם, אמנם לדעת המש"ל מ"מ דלעיל שגזלן שעשה היזק שאינו ניכר חייב אף בשונג, אפשר שאם הגביהו ונעשה גזלן אינו נפטור בהש"ל כשעשה ההיזק בידים

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

כבר התבאר לעיל דף קטז: שאם אנסוהו להראות¹⁷ ממון חברו פטור מלשלם, ודוקא באונס הכאות או יסורים¹⁸, וכ"ש אונס מיתה, אבל אונס ממון¹⁹ יש אומרים²⁰ דאינו נקרא אונס. ואינו פטור²¹ באונס אלא כשלא עשה מעשה בגוף הממון, כגון שהראה הממון, אבל אם לקח הממון ונתנו ליד האנס, אפילו באונס, חייב²². וי"א²³ שאם אנסוהו להביא ממון חברו פטור

אם היה הממון²⁴ כבר מסור ברשות האנס שהיה יכול ליטלו²⁵, ואנסו להביאו לו והביאו, אף לדיעה ראשונה פטור. שכיון שעמד האנס בצד הממון כבר אבד כל מה שיש בו וכאילו נשרף²⁶.

¹⁷ שו"ע ונו"כ שפח ב ג ועיין פתחי חושן חלק ו פרק ד סעי' י ובהערות שם.

¹⁸ רמ"א שם

¹⁹ דהיינו שאנסוהו ע"י איומים ליקח או להפסיד ממנו אם לא יראה, וכתב הט"ז שאם לא הזכיר לו האנס שיתן ממון עצמו אלא שרוצה להכותו שיראה ממון חברו, אף על פי שמרגיש שיוכל לפטור עצמו בממון שלו, מיקרי אונס מחמת מכות, כיון שלא אמר לו האנס בפירוש שיתן ממון שלו.

²⁰ ובש"ך שם ס"ק כב הביא בשם הרשב"א וספר החנוך שאף באונס ממון פטור, וסיים הש"ך שיכול לומר קים לי כוותייהו. וכתב הגר"א שם לדעתם דאע"פ שהוא רשע במה שפטור ממנו בממון חברו מ"מ כיון שאינו אלא גרמא ולא נתכוין להזיק פטור.

²¹ שו"ע ונו"כ שם ד

²² והוא דעת הרמב"ם ורוב הראשונים, שאסור להציל עצמו בממון חברו, ולשיטה זו אפי' אנסוהו להביא חייב, דרוע מזול גרם לו שיאנסוהו, וכתב בשו"ע הרב ה' נזקי ממון דודאי שאין לך דבר העומד בפני פקוח נפש, אבל צריך לעשות כן ע"ד לשלם

²³ סמ"ע וש"ך שם בשם הראב"ד, דכיון שאנסוהו על ההבאה אין לך דבר העומד במקום פקו"נ, והואיל ויחדו לו בפירוש ממון חברו אינו חייב למות בשביל ממון חברו, והש"ך ס"ק כד האריך להוכיח כדיעה זו,

²⁴ שו"ע ונו"כ שם ד

²⁵ מלשון השו"ע והרמב"ם משמע דדוקא כשעמד האנס סמוך לממון ויכול לשלוח עליו וליטלו, אבל בדיעה בעלמא לא חשיב כבא ליד אנס, אמנם מדברי הטור משמע שאפי' ידע האנס שיש ממון זה בבית הישראלי, מיקרי כבא לידו וזה שנו"נ ביד פטור, והב"י כתב בשם החכם המרשים שפירש דברי הרא"ש שידע מקום הממון, וביאר הב"ח כונתו שאינו פוטר אלא כשיודע גם המקום שהממון מונח, אבל במה שיודע שיש שם ממון ואינו יודע מקומו חייב אף לדעת הרא"ש, אמנם מדברי המ"מ נראה שכל שיכול לחפש ולמצוא פטור, ואפשר שהמחבר שהעתיק לשון הרמב"ם שעמד על הממון לא ס"ל כדעת המ"מ, ואילו הרמ"א שהוסיף והגיה מדברי המ"מ שיכול לשלוח עליו וליטלו בא לומר שגם אם צריך לחפש ומסתמא ימצא ויטלו פטור, ולכאורה נראה לדייק גם מדברי הש"ך בסימן רצב ס"ק יד כדעת המ"מ, ונראה דה"ה אם תפס השר אצלו מסמכים שאם יחפש בהם יגלה ממון אחרים תליא בפלוגתא דהמרשים והמ"מ. פתחי חושן שם הערה לו

²⁶ כתב בשו"ע שאפילו מוסר זה הוא שהראה הממון לאנס קודם, כיון שעל מה שהראה פטור משום אונס ועל מה שנתן ביד פטור כיון שהוא ברשות האנס.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

אם לא נודע לאנס על הממון אלא על פיו חייב אף על פי שאח"כ אנסו להביא²⁷, וי"א²⁸ שבעצם המסירה, כל שצריך לחפש קצת ובמסירתו עזר לו למצוא חייב לכו"ע, אא"כ היה אנוס גם במסירה.

לא אנסוהו²⁹ בפירוש על ממון חבירו, אלא שאנסוהו להביא ממון או פירות סתם, וכ"ש כשאנסוהו להביא משלו³⁰, והראה ממון או פירות של חבירו, אף על פי שהראה זה בכלל שלו, אף על פי שלא נשא ונתן ביד חייב³¹, ויש אומרים³² דה"ה אם לא אנסוהו בפירוש על ממון אלא יסרוהו סתם ולא אמרו לו על מה, והלך והראה להם ממון חבירו חייב, וי"א³³ שאף כשאנסוהו על ממון סתם ואין לו משלו והראה משל אחרים פטור.

²⁷ בשו"ת פנים מאירות ח"א סי' מט שכתב בדעת הרא"ש, ודלא כדמשמע מדברי הטור בדעת הרא"ש, עיין שם שהאריך,

²⁸ פתחי חושן שם הערה לו

²⁹ רמ"א שפ"ב

³⁰ באור שמח פ"ט מה' גזילה דייק בלשון הרמב"ם (שהוא לשון השו"ע בסימן שע"א סעיף ג וד) שכתב, גזל שדה ונטלוה מסיקין, אם מכת מדינה וכו', אומר לו הש"ל, ואם מחמת הגזל חייב להעמיד לו שדה אחרת, אנס המלך את הגזלן ואמר לו הראה לנו מה שיש לך, והראה שדה זו שגזלה בכלל שדותיו חייב להעמיד לו שדה אחרת כמותה או נותן דמיה, וביאר האו"ש דהך אם מחמת הגזלן איירי אפילו כשלא הראה להם אלא הם מעצמם נטלוה חייב, ודין דהראה להם איירי אפילו כשמכת מדינה היא (וכן פירש הט"ז שם בשם היש"ש) דכיון שהראה על שדה זו חייב, ובזה חייב מדר"ג מדין מוסר, אבל בהלכה דמחמת הגזלן אין לו דין מוסר, ורק מדין קנס חייב, וכמ"ש בירושלמי (ותמה על הש"ך שכתב על דין דהראה שהוא מדין קנס, ואפשר שגם דין מוסר הוא קנס לשיטתו), ולכן בהך דהראה נתחייב מיד כשהראה, ואף אם הוזה אח"כ משלם כשוויה בשעת מסירה, וע"ז כתב הרמב"ם חייב להעמיד לו שדה אחרת כמותה, משא"כ בהך דמחמת הגזלן ולא הראה שאינו מדין מוזיק אלא מטעם קנס, כתב חייב להעמיד לו שדה אחרת והיינו כפי שוויה בשעת העמדה בדין.

³¹ דכל שלא אנסוהו על של חבירו ה"ז כמציל עצמו בממון חבירו, ובגליון הרי"ף הובא דעת רבינו אפרים שסובר שגם ככה"ג פטור, כיון שאינו מתכוין להזיק, ואינו חייב כי אם באנסו את שלו והראה בשל חבירו, ולפי"ז צ"ל דשאר הראשונים ס"ל שגם באנסו סתם הו"ל כמתכוין להזיק, וע"י להלן. וע"י שו"ת משפטי שמואל סימן עג שדחה דעת הר" אפרים, ונראה דעתו שאפילו קים לי אינו יכול לטעון, עיין שם

³² רמ"א שם והש"ך ס"ק בא תמה שהרי יכול לומר הייתי סבור שמייסרין אותו להראות ממון, ולא יהא אלא ספק ולמה יתחייב מספק, וע"כ פירש דהטור איירי שניכרים הדברים שלא יסרוהו מתחלה בשביל ממון, עיין שם, וע"י ערך ש"י.

³³ ט"ז שם בשם היש"ש, והסכים עמו, ואפילו אנסוהו על פירות ואין לו ויש לו מעות, אינו צריך לפייסו במה שאין דורשים ממנו. ולכאורה מדברי שאר הפוסקים נראה דכל שלא הזכיר האנס ממון חבירו, וזה הראם לאנס, ה"ז בכלל מציל עצמו בממון חבירו, וצ"ע.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

**ה. ההוא שותא דהוּוּ מנצו עלה בי תרי ... אזל חד מנייהו
ומסרה לפרהגנא דמלכא ... משמתינן ליה עד דמייתי ליה
וקאי בדינא**

שנים שהיו³⁴ מריבים על בעלות של קרקע או חפץ, ועמד אחד מהם ומסרו לאנס, או לערכאות³⁵, מנדין אותו עד שיחזיר הדבר לכמו שהיה ולסלק יד האנס, ויעשו דין בישראל, ואם לא עשה כן י"א³⁶ שאין לו דין מוסר לחייבו על הפסד חבירו, כיון שנתכוין להציל את שלו³⁷. וי"א³⁸ שמ"מ יש לו דין מוסר וחייב בכל הפסדו. וכן עיקר³⁹.

מי שהעליל על חבירו בשקר ומסרו לערכאות שעבר עבירה, חייב לשלם לו כל ההוצאות שגרם לו והפסידו במסירתו⁴⁰.

³⁴ שו"ע ונו"כ שפח ה

³⁵ ולכאורה משמע מדברי התשובות מיימוני שמסרו ליד אנס כדי שיתפסנו, אבל מדברי הרמ"א שציין לתשובת הרא"ש כלל יז סימן ד משמע דאיירי שמסרו לערכאות.

³⁶ רמ"א שם בדיעה ראשונה, והוא דעת הרא"א מטולא, כיון שלא נתכוין אלא להוציא את שלו, ואינו נקרא מוסר אלא כשנתכוין להזיק, ומדברי הרמ"א בתשובה סימן פח משמע שנקט להלכה כדיעה זו,

³⁷ כתב בשו"ת הרדב"ז ח"א סי' קעב שאפילו לדעת הפוסקים שהמתכוין להציל את שלו אינו נקרא מוסר, אם נתברר אח"כ שאינו שלו נעשה מוסר למפרע (עי' לעיל בשם הדברי חיים), ועפ"י זה כתב בשו"ת מהר"י הכהן חו"מ סי' כה במי שעיקל סחורת חבירו ע"י ערכאות בגלל סכסוך שביניהם, ונתקלקלה הסחורה, ואח"כ הוברר שהדין עם בעל הסחורה, חייב המעקל מדין מוסר, אף על פי שחשב תחלה שהדין עמו, עיין שם.

³⁸ רמ"א שם בדיעה שניה, שכל שיכול לדון בפני ב"ד ישראל ומסרו לערכאות דינו כמוסר, והכריע הש"ך כדיעה זו, וכתב שאפשר שאף הר"א מטולא לא אמר אלא כשא"א להציל את שלו בענין אחר, ולפי"ז אין כאן מחלוקת, אבל מדברי הפוסקים לא משמע כהש"ך, ובתשובת הרא"ש משמע שאף לענין חיוב מיתה יש לו דין מוסר, אא"כ הוא סרבן בד"ת.

³⁹ בשו"ת דברי חיים ח"א חו"מ סימן מה שלהלכה יש לפסוק כהש"ך שגם כשנתכוין להציל שלו חייב, ודיין דלא דאין כן עתיד ליתן את הדין,

⁴⁰ בתשובת הרא"ש כלל טו סימן י ובוזה כו"ע מודים בזה, דכ"ש הוא מאנסוהו בשלו והראה בשל חבירו, והרי כאן לא אנסוהו אלא מתוך רשעות ועלילה בא עליו.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

בנה בית סמוך לחבירו⁴¹, וזה טוען שבונה על קרקע שלו, ומסר לערכאות שבונה בעצים שהוא כנגד החוק, ועלה לו הוצאות בכדי להסיר התנגדות השלטון⁴², חייב לשלם לו כל הוצאותיו. אם נתברר שבאמת רצה לבנות בתוך שלו וזה העליל עליו⁴³. ואם רצה לבנות גם בשלו וגם בשל חבירו ג"כ חייב לשלם, דנהי שרצה לגזול לה היה לו להזיקו בדבר אחר.

ומי שמסר על חבירו שהשיג גבול העיר וגם שבונה בעצים ולא באבנים כפי החוק, במקום בו דינא דמלכותא דינא, יש להסתפק אם דינו כמוסר⁴⁴.

מי שהיה לו חזקת שכירות מהממשל והשכירו לאחר, והממשל תובע ממנו מס הכנסה, מותר לומר לפקיד המס שהשכירו ולמי השכירו⁴⁵.

ו. ההוא גברא דהוה בעי אחוויי אתיבנא דחבריה ... יתיב

רב כהנא קמיה דרב שמטיה לקועיה מיניה

אסור למסור⁴⁶ ישראל ביד עכו"ם, אפילו הוא רשע ובעל עבירות, וכל המוסר ישראל ביד עכו"ם, בין בגופו⁴⁷ ובין בממונו, אין לו חלק לעולם הבא⁴⁸,

⁴¹ בשו"ת דברי חיים שם

⁴² וכפי הנראה מהמשך התשובה איירי שגם לו הוצאות גם על חלק שלא היה עליו ערעור, וגם שבמשך הזמן שהיו העצים מונחים נגנבו מהם, ועיי"ש שדן מה יהיה דינם

⁴³ ואם הדבר בספק הרי הדין כל דאלים גבר וזכה הבונה, ואפילו אם הדין עם המערער ידון עמו בפני ב"ד ישראל או יקבל רשות לדון בערכאות, ואם היה באופן ברור שלא היה יכול לבנות רק אם ישיג גבולו ודאי פטור המערער, שאינו צריך לשלם מה שגזלן הוציא לגזלו,

⁴⁴ בדברי חיים חלק ב סימן מז

⁴⁵ בד"ג כלל סב סימן א בשם שו"ת תפארת יוסף

⁴⁶ שו"ע ונו"כ שם ט

⁴⁷ ופשוט שתפיסת גופו, והיינו שאסרוהו במאסר הוי כמסירת גופו, אפילו כשאין חשש שיהרגוהו, דלא עדיף ממוסר ממונו,

⁴⁸ בספרי הפוסקים מצינו שלימדו זכות על מלכויות ושלטונות בזמננו שאין בהם דיני מוסר, אבל ידוע שבהלכות אלו שלטה יד הצנזור, ולפעמים נכתבו (או הושמטו) דברים מפחד הצנזור או השלטון, ועכ"פ משום איבה, כך שקשה ללמוד מדברים אלה, ומ"מ נלענ"ד שיש גם צד בהלכה בזה, שכיון שעיקר החומר במוסר ממונו הוא משום שיבאו להרגו, יתכן שבמדינות שיש שם שלטון מתוקן, אף על פי שלכתחלה ברור שאסור, מ"מ אם ברור שאין חשש שיהרגוהו, אינו אלא כמזיק ממונו, ולא שייך בו כל החומרות שנאמרו במוסר גופו, ומ"מ עונש תפיסה אפשר שהוא כמוסר גופו, מפני שתפיסה יש בו חשש פקוח נפש. ועוד אפשר שאפילו במסירת ממונו לשלטון, יתכן שיבא לידי פקוח נפש בגלל הדרישות והחקירות שלהם, וידוע שמי שנופל לידם אין מרחמין עליו עד שיוודה. ובשו"ת בית יצחק יו"ד ח"ב סי' מט אות יב כתב שבזמננו המוסר ממונו אינו בכלל רודף, ומשמע שאסור להרגו משום שאין בו משום סכנת נפשות, וצ"ע, ובשו"ת חלקת יעקב ח"ג סי' צו נשאל בכעין זה ונראה דעתו שאף בשלטון מתוקן יש לו דין מוסר. פתחי חושן שם הערה א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

ובכמה דברים נחשב המוסר כדין מומר להכעיס⁴⁹, ופסול לעדות ולשבועה⁵⁰, אבל אם מסר באונס אינו נפסל⁵¹.

מותר להרוג⁵² המוסר אפילו מוסר ממון אפילו בזמן הזה, ודוקא קודם שמסר, כגון שאומר אלך ואמסור, ומתרים בו שלא ימסור, ואם אינו שומע להתראה ואומר אלך ואמסור מותר להרוג⁵³, ואם אין פנאי א"צ התראה⁵⁴, ומקבלין עליו עדות אפי' שלא בפניו⁵⁵, ואין צריך דרישה וחקירה⁵⁶.

⁴⁹ ש"ך שם ס"ק נג לענין שחיטה, וכן פסול לכתובת ס"ת, (עי' שו"ת מהר"י אסאד ח"ב סי' רצט), ובס"ק סב כתב בשם התוס' דגרע ממומר, ועי' שו"ע הרב ה' נזקי ממון בקו"א סק"ב.

⁵⁰ שו"ע ונו"כ שם ח

⁵¹ שו"ע שם, ואפי' נשא ונתן ביד, ובפירוש ראשון כתב הסמ"ע דהיינו שלא נאנס על ההבאה, ואפ"ה כשר, ובפירוש שני משמע שמפרש שאנסוהו גם על ההבאה, והחידוש הוא דאע"פ שחייב בתשלומין לא מיקרי רשע להפסל כיון שהוא אנוס, והש"ך הסכים לפירוש ראשון.

⁵² שו"ע ונו"כ שם י

⁵³ ש"ך כתב דהיינו שניכר שיעשה כן, וצ"ח לתשובת הרשב"א ח"א סי' קפא, ושם כתב שאם רגיל לעשות כן, כל שאומר לעשות כאילו עשה, ואפי' מי שאינו רגיל בכך, אילו הכרנו בו שרוצה לעשות, כההיא דרב כהנא דאמר מחוינא, הרי הוא כאילו ידענו בבירור שיעשה ואף על ספק נהרג. והמאירי פירש ההיא דרב כהנא שהוחזק בכך, (עי' שו"ת חלקת יעקב ח"ג סי' צו באם תלה המסירה על תנאי, שאם יעשה כך ילך וימסור, אם הוא בכלל מוסר), ובתשובת הרא"ש כלל יז סימן א כתב בשם יש מי שאומר שאסור לענשו שלא בשעת מעשה, מדאמרין שמא הרהר תשובה בלבו, והרא"ש בשם מורו הר' יעקב בה"ר יצחק דחה דדוקא לענין קידושין משום חומרא דאשת איש אמרו כן, אבל במסור מקילין ביה כיון דידעינן שהוא מוסר לשקר ומחמירין להציל נפשות אביונים נקיים מספק, וכתב עוד שכשהוא מגזם והתרו בו ולא רצה להמנע ה"ז בשעת מעשה וא"צ קבלת עדות בפניו וכו', וסיים, לכך נהגו בכל תפוצות ישראל כשיש מוסר מוחזק בכך שג' פעמים מסר ישראל או ממנום ביד אנשים, שמבקשים עצה ותחבולה לענשו משום מיגדר מילתא, ושיוסרו האחרים ולא ירבו מוסרים בישראל, וגם להציל כל ישראל הנדרפין תחת ידו וכו'. ועי' שו"ת ריב"ש סימן רלח.

⁵⁴ רמ"א שם וכתב בשו"ע סעיף מז שהוצאות שעשו לבער המוסר חייבים כל הדרים בעיר לפרוע, אפי' אותם שפורעים מס במקום אחר.

⁵⁵ כתב ביש"ש סימן מא שבמוסר א"צ עדות ברורה אלא באומדנא סגי,

⁵⁶ שו"ע ונו"כ ורמ"א שם יד שאם היו צריכים לדון ולדרוש ולחקור לעולם לא יעשה לו דין, שינצל ע"י מסירות לעכו"ם, וכתב הריב"ש סימן רלז עפ"י דברי הרא"ש דדוקא כשהוחזק למוסר, אבל בלא"ה אין מקבלין עדות אלא בפניו, וא"כ רואים ב"ד שיש סכנה בזה, וכההיא דשמעון בן שטח.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

המוסר דינו כרודף, ולכן⁵⁷ אם אפשר להציל באחד מאבריו אסור להרגו⁵⁸, וכן לאחר שכבר עבר ומסר אסור להרגו, אא"כ הוחזק למסור⁵⁹, וי"א⁶⁰ שאם הוחזק למסור אסור להרגו בידים כי אם ע"י גרמא, כגון להורידו לבור וימות שם ברעב, או לסלק סולם שלא יוכל לעלות דבכה"ג אינו אלא גרמא לגבי מיתה⁶¹, ומ"מ אסור לאבד ממון מוסר בידים⁶², שהרי ממונו ראוי ליורשיו ושמו יצא ממונו זרע טוב⁶³. אא"כ כשע"י איבוד ממונו ימנע מהמסירה⁶⁴.

אולם רשע⁶⁵ ובעל עבירות⁶⁶ אסור למסור גופו או ממונו, ואפילו הוא מיצר לו ומצערו תמיד⁶⁷ בדברים, אבל אם מסרו וירא שיחזור וימסרנו, ואינו יכול להציל עצמו באופן אחר מותר למסרו.

דף קיז:

⁵⁷ רמ"א שם י

⁵⁸ שו"ע ונו"כ שם יא והסביר הגר"א שאפי' גרם להמית אחד מישראל במסירתו אינו אלא גרמא, דומיא דשיסה בו את הכלב, וכן בעדים זוממין קיי"ל שאם הרגו אינם נהרגים. והש"ך ס"ק נה כתב בשם המרדכי שרבינו שמחה כתב שהרי"ף חולק על הרמב"ם, וסובר שגם לאחר שמסר מותר להרגו, ואפילו מסר פעם אחת, והיש"ש חלק עליו, וכתב הש"ך שבספרו הוכיח כדעת הר"י שמחה.

⁵⁹ ועי' ש"ך ס"ק נז בכמה נקרא מוחזק, ובשו"ע הרב ה' נזקי ממון (בהשמטת הצנזור סעיף ח) סתם כדעת הרשב"א שבג' פעמים נקרא מוחזק, והש"ך סק"ב מצדד לומר בדעת הרמב"ם שמוסר לצבור מותר למסור אפי' לא הוחזק, ואפשר שדינו כנמסר עצמו.

⁶⁰ רמ"א שם טו

⁶¹ ובש"ך ס"ק סה כתב בשם מהרש"ל שלהרגו ע"י עכו"ם אסור דיש שליחות בעכו"ם לדבר עבירה לחומרא, וה"ז כהורגו בידים, (בשו"ת בית יעקב סימן ב תמה דהא עכו"ם מצווה על רציחה ותו הו"ל שלד"ע, ואפשר עפ"י דברי התשב"ץ דבשליח שבודאי יעשה חייב המשלח, וכ"כ בתרומת הכרי, והביא מדברי התרה"ד סי' רצט דמשמע שבדבר שעכו"ם מצווה בו אין שלד"ע, ואפשר שמחלק בין שליח מעכו"ם לעכו"ם לבין מעכו"ם לישראל, ועי' שער המלך פ"ה מה' מלוה, ובשו"ת שבו"י ח"א סי' קסד), והש"ך חולק שאינו אלא גרמא.

⁶² שו"ע ונו"כ שם יג

⁶³ וכתב הש"ך שע"י גרמא וגרמי מותר לאבד ממון. וכתב המהרש"ל שלמסרו לעכו"ם הוי כמזיק בידים, ועוד שמהנה בזה לעכו"ם.

⁶⁴ ש"ך שם ס"ק סב, כגון שעיקר כח מלשינותו בא לו מחמת עשרו, וכשיעני לא יהיו דבריו נשמעים, שמותר לאבד ממונו או למסרו לעכו"ם שהרי בזה מצילים אחרים. ולכאורה צ"ע שבאופן זה ודאי שאסור להרגו, שזהו בכלל יכול להצילו ע"י דבר אחר. וא"כ בלא"ה מצוה לאבד ממונו ולא להרגו. פתחי חושן שם הערה יד

⁶⁵ שו"ע ונו"כ שפה ט

⁶⁶ והיינו בעל עבירות לתיאבון, אבל מומר להכעים באופן שהוא בכלל מורדין ולא מעלין, כ"ש שמותר למסרו ובשו"ע לא הזכיר תמיד, אבל בשו"ע הרב ה' נזקי ממון סעיף ז כתב כן.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ץ 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

**ז. דן את הדין ויכה את החייב וחייב את הזכאי טימא את
הטהור וטיהר את הטמא מה שעשה עשוי וישלם מביתו
... והוא שנשא ונתן ביד**

כבר התבאר לעיל דף ק. שדיין⁶⁸, המוסמך להורות בדיני ממונות שבין אדם לחבירו, כגון שהוא מומחה, או ג' הדיוטות, או שקבלוהו עליו בעלי הדין. ודן ומטה בדבר משנה שהיא הלכה מפורשת⁶⁹, הרי הדין בטל וחוזר, ואף במקום שאי אפשר להחזיר הדין, כגון שזה שקיבל הממון הוא אלם או שהלך למדינת הים, י"א⁷⁰ שהדיין פטור מלשלם, ולשיטה זו י"א⁷¹ שאפילו נשא

⁶⁸ דעת הרי"ף שאפילו לר"מ דדאין דינא דגרמי, בדיין פטור שאם לא כן אין לך אדם שיוזקק לדין, ועוד דכיון שברשות דן לא מיקרי נתכוין להזיק, ואף על פי שאי אפשר להחזיר הדין אין זה אלא גרמא שבאה אח"כ. והרמב"ם מחלק בין טעה בדבר משנה שדינו בטל ונמצא שלא עשה כלום ופטור מלשלם, לבין טעה בשקול הדעת שלפעמים דינו דין, וחייב מדינא דגרמי.

והתוס' והרא"ש כתבו דמה שחילקו בגמרא בין טועה בדבר משנה לבין טועה בשקול הדעת אינו אלא למאן דלא דאין דינא דגרמי, ולכן טועה בדבר משנה לא עשה כלום, ופטור, אבל טעה בשקול הדעת שהדין קיים הוי מזיק ממש בדיבורו, משא"כ למאן דמחייב בגרמי, אפילו טועה בדבר משנה ואי אפשר להחזיר חייב, דומיא דמראה דינר לשלחני וכהנים שפיגלו במקדש. ובקצה"ח סק"ב הקשה לסברת התוס' שמזיק בדיבור הוי מזיק ממש, א"כ בעדים שהעידו שקר למה אינו חייב אלא מדינא דגרמי, ותירץ דלא אמרינן שבדיבור הוי מזיק אלא כשהזיק נעשה בפועל ממש בדיבורו, כגון כהנים שפיגלו, וכן בדיין שחייב את הזכאי, אבל בעדים אין ההזיק נעשה על פיהם אלא שהב"ד סומכים עליהם ופוסקים על פיהם, ומצדד לומר שגם דיין שזיכה את החייב אינו אלא גרמי, עפ"י מ"ש בתמים דעים סימן כז בהא דמחייבים בטעה בשקול הדעת, הרי כשם שהבע"ד נפטר מלהחזיר משום שיכול לומר הראה לי דשלא כדין דנתני ואשלם, א"כ גם הדיין יפטר מטעם זה, ותירץ דבע"ד אומר כן, אבל הדיין שהוא ירא שמים ויודע שטעה והוא מודה צריך לשלם, ולפי"ז אף על גב דקם דינא, מ"מ אם יפה הורה הרי ודאי פטור, ואם באמת טעה אין החיוב אלא משום שהבע"ד טוען שרוצה הוכחה שטעה וזה לא נעשה בדיבור של דיין, ושוב דומה לעדי שקר, ובנה"מ סוף סק"ג מפקפק בסברת הקצה"ח, עי"ש. ועי' דברי חיים ואמרי בינה דיני דיינים שהאריכו בהלכה זו בכמה פרטים, ועי' גם בקובץ הפוסקים סימן כה.

⁶⁹ וכמ"ש בשו"ע סימן כה סעיף א שה"ה דבר המפורש בגמרא או בפוסקים הו"ל כטעה בדבר משנה. ועי' ברמ"א שם שאין להקל בדבר שהחמירו בו החבורים שנתפשטו ברוב ישראל, אם לא שקיבל מרבתי שאלו נהגים באותה חומרא, ע"כ. וביאר הסמ"ע שם סק"ב דהיינו באיסור והיתר אבל בדיני ממונות לא שייך לשון קולא. ובסעיף ב האריך הרמ"א כיצד ינהג הדיין או מורה באיסור והיתר במקום שיש מחלוקת ואין הכרעה. וכן בהא דהלכה כהאחרונים. ועי' בפת"ש סק"ב בשם החו"י מ"ש בענין הכרעת הלכה במחלוקת בשו"ע והסמ"ע עם הש"ך ובאיוזה אופן מיקרי טעה בדבר משנה. ועי' גם בכסף הקדשים שם מ"ש בענינים המובאים בשו"ע שלא מצד הכרעה בהלכה.

⁷⁰ שו"ע ונו"כ כה א כשיטת הרי"ף בפ"א דסנהדרין והרמב"ם.

⁷¹ סמ"ע סק"ז בדעת הרי"ף והרמב"ם, שכל בדיין לא מיקרי מזיק בידים אלא גורם, וכיון שלא נתכוין להזיק פטור.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

הדיין ונתן ביד, שנטלו מזה ונתן לזה פטור, וי"א⁷² שבנשא ונתן ביד חייב, ויש חולקים⁷³ וסוברים שבמקום שאי אפשר להחזיר הדין חייב הדיין לשלם מדינא דגרמי.

טעה הדיין בשיקול הדעת⁷⁴, והוא מומחה לדון וקיבלו אותו עליהם, יש אומרים⁷⁵ שהדין חוזר אפילו נשא ונתן ביד, חוזר ומוציא. וכשאי אפשר להחזיר פטור הדיין מלשלם, וי"א⁷⁶ שהדין קיים אפילו כשאפשר להחזיר הדין, ומ"מ חייב הדיין לשלם.

⁷² סמ"ע שם בשם הב"י, שבזה הוי מוזיק בידים ממש וכן הסכימו המ"ז והש"ך סק"ד, (וכתב התומים דה"ה אם צוה הדיין לשלוח ב"ד לירד לנכסיו הוי כנו"נ ביד, דכיון שהוא במצות הדיין שלוחו כמותו, וצ"ע). אלא שכתב הש"ך לחלק בין מומחה ולא קיבלו עליו או הדייט וקבלו דכיון שאינו ברשות גמור חייב, משא"כ במומחה וקיבלו אפילו נשא ונתן ביד פטור, דהוי כאנוס ובס"ק יג אות ד כתב שגם בזממ"ז יש דין מומחה לענין פטור תשלומין, כגון שהוא חשוב בדורו ובקי במשנה ותלמוד ובקי בשיקול הדעת ומעיין בדינים כמה שנים, ובערוה"ש כתב שרב גבוריה בש"ס ופוסקים ובעל סברא ישרה, וידוע ומפורסם למומחה, וכל שנתמנה בעירו ע"י הציבור יש לו דין מומחה לענין זה. והסכים בתומים בזה לדעת הש"ך, וכתב דמ"מ אם נשא ונתן ביד חייב לפני משורת הדין, משא"כ בלא נו"נ פטור אף לפני משורה"ד. ובסתם מומחה ולא קיבלו או הדייט וקיבלו כתב שיכול המוחזק לומר קים לי, עיין שם. ועיין בש"ך בסק"א הביא דברי בעה"מ והרשב"א ועיין בקצה"ח סק"א דין בחיוב דנשא ונתן ביד.

⁷³ רמ"א שם, כדעת הטור בשם התוס' והרא"ש, ודעת הסמ"ע לשיטה זו שאפילו ג' מומחין וגם קיבלוהו עליהם חייבים לשלם, והש"ך האריך להוכיח שאף לשיטה זו, אם הוא מומחה וקיבלו עליו פטור, ובעיקר הדין חולק הש"ך על שיטת התוס' והרא"ש, ומשמע שלשיטת הרמ"א אף בנשא ונתן ביד אינו אלא מדינא דגרמי, וצ"ע. ⁷⁴ בשו"ע שם ב, כגון דבר שהוא מחלוקת תנאים או אמוראים ולא נפסקה הלכה בפירוש כאחד מהם, אלא שנתפשט המעשה בכל העולם כאחד מהם (כתב הש"ך ס"ק יא דה"ה בכל המדינה שהוא בתוכו, או שמנהג המקום לפסוק תמיד כפוסק מסוים, נה"מ), והוא לא ידע. וכתב הש"ך סק"ז דה"ה במחלוקת הפוסקים, ובסמ"ע שם סק"י הביא דברי הגהמ"י שאם הדיין לא ידע שיש מחלוקת, שידע דברי האחד ולא ידע שהשני חולק לא מיקרי שיקול הדעת אלא מה שעשה עשוי ואינו משלם מביתו. ועי' בש"ך סק"ח מ"ש בביאור דבריו, ותמצית דבריו כתב בנה"מ חידושים סק"ט שאם לא ידע כלל מהמחלוקת ופסק כאותה דיעה שידע, ואח"כ נודע לו שיש מחלוקת, אם סוגיא דעלמא הוא כהך דיעה שלא ידע הוי כטועה בשקול הדעת (בש"ך כתב דהוי שונג קרוב למזיד), ואם ליכא סוגיא דעלמא, כתב הנה"מ, דמה שעשה עשוי. ואם ידע שיש מחלוקת שאין מוציאין מיד המוחזק, מעיקר הדין הוי כטועה בדבר משנה, אלא שמ"מ יכול המוחזק לומר קים לי וגם הדיין פטור מלשלם. ובמקום דסליק בגמרא בתיקו, עי' בש"ך סק"ב אות ב שכתב בשם הנ"י דהוי כטועה בדבר משנה, והש"ך חולק, דכל שאין הדבר ברור שטעה לא מיקרי דבר משנה, ואפילו כטועה בשקול הדעת אינו אלא מה שעשה עשוי ופטור מלשלם. וכתב שהנ"י לשיטתו שבכל תיקו לא מהני תפיסה, אבל לפי מה שהעלה בתקפו כהן שאף בתיקו מהני תפיסה (עי' בש"ך סימן שמו), א"כ כל דין שפסק והוציא ממון מה שעשה עשוי ולא ישלם, וכתב עוד דאפילו אם נאמר דלא מהני תפיסה היינו תפיסה מעצמו, אבל כל שהתפסוהו הדיין שקבלוהו או שהוא מומחה, הו"ל כתופס ברשות לכו"ע, עיין שם. ובנה"מ סק"ב הביא בשם התומים שבתיקו והתפסו הדיין צריך הדיין לשלם, ועי"ש מה שהקשה. עוד כתב בנה"מ שאם הוא דין שנתחדש בדברי הפוסקים מסברא, ואילו היה הדיין שומע הסברא היה מודה ודן בהיפך ממה שפסק, ה"ז כטועה בדבר משנה, ואם גם לאחר ששמע הסברא חולק, ולרוב הדיינים נראה שלא כדבריו, הוי כטעות בשקול הדעת.

⁷⁵ שו"ע נו"כ שם ב

⁷⁶ סמ"ע וש"ך שם בדעת הרמ"א כמ"ש בסעיף ג גבי לא קיבלוהו עליו, ולשיטה זו כל טעות בשקול הדעת קם דינא, וממילא לדעתו גם צריך לשלם, ובתומים מסתפק בזה, דאפשר שאף הרמ"א מודה שפטור מלשלם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

היה הדיין מומחה אבל לא קיבלוהו עליהם⁷⁷, או אינו מומחה וקיבלוהו עליהם, וטעה בשקול הדעת, אם נשא ונתן ביד, או אפי' לא נשא ונתן ביד אלא שכפאו לבעל דין ליתן⁷⁸, הדין קיים וישלם הדיין מביתו⁷⁹, שכיון שעשה מעשה גמור לקיום הפסק, אינו יכול להוציא מיד המוחזק, וחייב מדינא דגרמי. ואם לא נשא ונתן ביד, יש אומרים שאם אפשר להחזיר הדין חוזר, ואם אינו יכול חייב הדיין לשלם, וי"א⁸⁰ שאפי' אפשר להחזיר אינו חוזר אלא הדיין חייב לשלם.

מי שאינו מומחה⁸¹ ולא קיבלוהו עליהם, אפילו לא טעה יכולים בעלי הדין לחזור ולדון בפני ב"ד אחר⁸², ואם כבר שילם חייב הדיין לשלם ויחזור ויוציא מהבע"ד השני, ואם

וממילא לדעתו גם צריך לשלם, ובתומים מסתפק בזה, דאפשר שאף הרמ"א מודה שפטור מלשלם וממילא הדין במל, ומ"מ כתב שמסתבר כדעת הסמ"ע והש"ך, ועי' בש"ך שהאריך לדון כשיש גדול בעיר אם יכול להחזיר הדין. ובש"ך ס"ק כט כתב שלכאורה החיוב הוא מדינא דגרמי, עוד כתב הש"ך שם אות ב מדברי הטור בשם הרא"ש שאף כשלא נתקיים הדין למעשה אמרינן קם דינא, והסכים עם הסמ"ע, והש"ך שם תמה עליו והעלה דכל שלא נתקיים הדין לכו"ע לא אמרינן קם דינא, בין במומחה ובין באינו מומחה בין קיבלו עליו ובין לא קיבלו, ואפילו נתקיים מחצית הפסק, אין מוציאים השאר, עיין שם. ובקצה"ח סק"ט מסתפק בקיים מקצת הפסק, וכתב שבהחזיר משכון במקצת החוב, נתקיים הדין בכולו, ומצדד לומר דגם כשנשא הדיין ביד במקצת, נתקיים הדין בכולו, אבל בנה"מ הסכים לדעת הש"ך, שכל שלא נתקיים כולו אין מוציאים השאר. ועי' אמרי בינה דיני דיינים סימן לג.

⁷⁷ בש"ך העלה שבקיבלו עליו אפי' לא גמיר כלל קם דינא בשקול הדעת, ובקצה"ח סק"ז כתב שאפשר דדוקא בגמיר ששם דיין עליו, שייך לומר שבשקול הדעת מיקרי פסק, אבל בלא גמיר כלל לא הוי עליה שם דיין, וממילא אין זה פסק כלל, כשם שהיחיד אינו רשאי לעשות דין לעצמו במקום שקול הדעת. ועי' בנה"מ.

⁷⁸ נה"מ ס"ק יג עפ"י דברי הש"ך בס"ק מה

⁷⁹ שו"ע ונו"כ שם ג

⁸⁰ רמ"א שם, דסוף סוף פסק הדיין, ואין הפסק נגד הלכה מפורשת, פסקו קיים לגבי בעל דין הזוכה, וכיון שיש טעות מצד הדיין עליו לשלם. והש"ך ס"ק כח פסק כהמחבר, ועיין פתחי חושן חלק ו פרק ד הערה צג האריך עוד בזה

⁸¹ שו"ע ונו"כ שם ד

⁸² וכתב הש"ך בשם הריב"ל שאם לא טעה מה ירויחו כשידונו בב"ד אחר, ופירש דר"ל דלא ידעינן ודאי שמעה, והש"ך כתב דנ"מ לענין שנותנים לו זמן ב"ד מפסק ב"ד השני, ועוד נ"מ לענין פירות שבינתיים.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ץ 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

אינו יכול להוציא מפסיד הדיין⁸³, ויש אומרים⁸⁴ שאם לא נשא ונתן ביד, גם באופן זה פטור.

קיבלו בעלי דין עליהם⁸⁵ דיין בין לדין ובין לטעות, אפילו טעה פטור מלשלם.

במקום שחייב הדיין לשלם והיו כמה דיינים שהסכימו כולם לפסק, כולם משלמים, ואם היו שלשה ונפסק עפ"י שנים מהם, משלמין השנים כל אחד שלישי והבע"ד מפסיד שלישי⁸⁶, אבל אם היו יותר ונפסק הדין עפ"י שלשה הם משלמין הכל.

רב המורה באיסור והיתר⁸⁷ וטעה ונגרם הפסד לשואל, דינו כדין שטעה בדיני ממונות וכמו שנתבאר.

ה. אם מחמת הגזלן חייב להעמיד לו שדה אחר ... דאחוי

אחויי

כבר התבאר לעיל דף קטז: שגזל שדה⁸⁸ ונטלוה מסיקין מן הגזלן, או שנטלוה ממנה בכח המלך, אם מכת מדינה היא שגזלו ג"כ שדות אחרות וכן המלך

⁸³ שזה מתכוין להזיק, והיינו אפילו להרי"ף שאין דנים דד"ג בדיין, זה שאינו מומחה ולא קיבלוהו עליו לאו דיין הוא וחייב מדד"ג, והסמ"ע ס"ק כח הביא דברי הכ"מ שמחלק בין גזל ביד שלעולם תובע הבע"ד מן הדיין, ובלא גזל ביד תובע תחלה מן הבע"ד, ורק כשאין לו חזר על הדיין, והסכים הש"ך לדבריו, אבל הסמ"ע כתב שאפי' לא גזל ביד תובע הבע"ד מן הדיין והוא יתבע מהבע"ד, ובקצה"ח ס"ק יג כתב כדעת הכ"מ, שהרי גם במראה דינר לשלחני כשאפשר להחזיר פטור השלחני, אלא שכתב שאם יכול להחזיר ע"י הוצאות, כגון שהלך הבע"ד למדה"י אפשר דדמיא לדוחף מטבע לים שנחלקו המחבר והרמ"א בסימן שפו סעיף א שגם כאן אינו אלא גורם להוצאות אחרות, מיהו אפשר שאף לדעת המחבר שמחייב בדוחף הבא פטור משום דהוי כגורם דגורם, ועי' שער משפט סק"א שהקשה שהרי לדעת הרמב"ם אף בשולחני אינו חייב אלא כשאמר לו עלך קא סמיכנא, וכשלא קבלוהו עליהם ה"ז כאילו לא אמר לו.

⁸⁴ ש"ך שם, דכיון שאין דינו קיים הרי לא עשה כלום, והבע"ד ששילם אפסיד אנפשיה.

⁸⁵ רמ"א שם ג

⁸⁶ רמ"א שם ג ואין השלישי חייב לשלם, שהרי הוא לא טעה, וגם הם לא ישלמו חלקו, כיון שבלעדיו לא היה נגמר הדין, ובשו"ת חות יאיר סימן קמז כתב מטעם זה בדיין שלישי שיודע בודאי שחבריו טעו שאין לו למנוע מלחתום על הפס"ד אלא יכתבו שמדבריהם יצא פלוני זכאי או חייב, וכמ"ש בגמרא, וממילא יהא פטור מתשלומין, עיין שם שהאריך בזה.

⁸⁷ כתב הרמ"א סוף סעיף א שכל שהגיע להוראה אף על פי שאינו סמוך דינו כמומחה לענין איסור והיתר, ועי' סמ"ע וש"ך שם, ואם טעה בשקול הדעת, נראה מדברי הפוסקים שכל שאפשר להחזיר הדין יכול הדיין לחזור, ולענין חכם שאסר אם יכול אחר להתיר, עי' ביו"ד סימן רמח סעיף לא ובנו"כ שם, ועי' אמרי בינה דיני דיינים סימן לא, ועי' שו"ת תשובה מאהבה סוף סי' קפח בענין מורה המחמיר שלא כדין.

⁸⁸ שו"ע ונו"כ שעא ג

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

לקח שדות משל אחרים, אומר לו הרי שלך לפניך שמזלו גרם, ואם מחמת הגזול נלקחה שלא נטלו שדות של אחרים, חייב⁸⁹ להעמיד לו שדה אחרת.

אנסוהו להראות⁹⁰ ממון חבירו פטור מלשלם, ודוקא באונס הכאות או יסורים⁹¹, וכ"ש אונס מיתה, אבל אונס ממון⁹² יש אומרים⁹³ דאינו נקרא אונס. ואינו פטור⁹⁴ באונס אלא בשלא עשה מעשה בגוף הממון, כגון שהראה הממון, אבל אם לקח הממון ונתנו ליד האנס, אפילו באונס, חייב⁹⁵. וי"א⁹⁶ שאם אנסוהו להביא ממון חבירו פטור

לא אנסוהו⁹⁷ בפירוש על ממון חבירו, אלא שאנסוהו להביא ממון או פירות סתם, וכ"ש כשאנסוהו להביא משלו⁹⁸, והראה ממון או פירות של חבירו,

⁸⁹ ע"י ש"ך בסעיף ד' [סק"ו] דכתב אדהתם דהוא משום גרמי. ולענ"ד בהך דהכא נמי, כיון דמן הדין קרקע אינה נגזלת וברשותיה דמרא קאי, א"כ אפילו מחמת הגזול נמי אין אדם נתפס על חבירו. ואף שאנסו קרקע שלו בשביל הגזול, אין על הגזול חוב מדינא, ואינו חייב אלא משום דהוא בגרמתו מחמת שגולה, ואכתי אינו אלא גרמי. שוב מצאתי בע"ה בשיטה מקובצת [ב"ק קט"ז ע"ב] דהביא ירושלמי [שם פ"י ה"ו] דאמרו בפירוש דגם רישא משום קנס, והוא מהטעם שכתבתי דזה נמי אינו אלא גרמי ודו"ק. חבל יוסף א

⁹⁰ שו"ע ונו"כ שפח ב ג ועיין פתחי חושן חלק ו פרק ד סעי' י ובהערות שם.

⁹¹ רמ"א שם

⁹² דהיינו שאנסוהו ע"י איומים ליקח או להפסיד ממנו אם לא יראה, וכתב הט"ז שאם לא הזכיר לו האנס שיתן ממון עצמו אלא שרוצה להכותו שיראה ממון חבירו, אף על פי שמרגיש שיוכל לפטור עצמו בממון שלו, מיקרי אונס מחמת מכוח, כיון שלא אמר לו האנס בפירוש שיתן ממון שלו.

⁹³ ובש"ך שם ס"ק כב הביא בשם הרשב"א וספר החנוך שאף באונס ממון פטור, וסיים הש"ך שיכול לומר קים לי כוותייהו. וכתב הגר"א שם לדעתם דאע"פ שהוא רשע במה שפטר ממנו בממון חבירו מ"מ כיון שאינו אלא גרמא ולא נתכוין להזיק פטור.

⁹⁴ שו"ע ונו"כ שם ד

⁹⁵ והוא דעת הרמב"ם ורוב הראשונים, שאסור להציל עצמו בממון חבירו, ולשיטה זו אפי' אנסוהו להביא חייב, דרוע מזלו גרם לו שאנסוהו, וכתב בשו"ע הרב ה' נזקי ממון דודאי שאין לך דבר העומד בפני פקוח נפש, אבל צריך לעשות כן ע"ד לשלם

⁹⁶ סמ"ע וש"ך שם בשם הראב"ד, דכיון שאנסוהו על ההבאה אין לך דבר העומד במקום פקו"נ, והואיל ויחדו לו בפירוש ממון חבירו אינו חייב למות בשביל ממון חבירו, והש"ך ס"ק כד האריך להוכיח כדיעה זו,

⁹⁷ רמ"א שפח ב

⁹⁸ באור שמח פ"ט מה' גזילה דייק בלשון הרמב"ם (שהוא לשון השו"ע בסימן שעא סעיף ג וד) שכתב, גזל שדה ונטלוה מסיקין, אם מכת מדינה וכו', אומר לו הש"ל, ואם מחמת הגזול חייב להעמיד לו שדה אחרת, אנס המלך את הגזול ואמר לו הראה לנו מה שיש לך, והראה שדה זו שגולה בכלל שדותיו חייב להעמיד לו שדה אחרת כמותה או נותן דמיה, וביאר האו"ש דהך אם מחמת הגזול איירי אפילו בשלא הראה להם אלא הם מעצמם נטלוה חייב, ודין דהראה להם איירי אפילו כשמכת מדינה היא (וכן פירש הט"ז שם בשם היש"ש) דכיון שהראה על שדה זו חייב, ובזה חייב מדד"ג מדין מוסר, אבל בהלכה דמחמת הגזול אין לו דין מוסר, ורק מדין קנס חייב, וכמ"ש בירושלמי (ותמה על הש"ך שכתב על דין דהראה שהוא מדין קנס, ואפשר שגם דין מוסר הוא קנס לשיטתו), ולכן בהך דהראה נתחייב מיד כשהראה, ואף אם הוזה אח"כ משלם כשוויה בשעת

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

אף על פי שהראה זה בכלל שלו, אף על פי שלא נשא ונתן ביד חייב⁹⁹, ויש אומרים¹⁰⁰ דה"ה אם לא אנסוהו בפירוש על ממון אלא יסרוהו סתם ולא אמרו לו על מה, והלך והראה להם ממון חבירו חייב, וי"א¹⁰¹ שאף כשאנסוהו על ממון סתם ואין לו משלו והראה משל אחרים פטור.

**ט. ההוא גברא דהוה מפקיד ליה כסא דכספא סליקו גנבי
עילויה שקלה יתבה להו ... חזינן אי איניש אמיד הוא
אדעתא ידידיה אתו ואי לא אדעתא דכספא אתו**

מי שקיבל לשמור¹⁰² חפץ חבירו ובאו אנשים על השומר, וקדם ונתן להם הפקדון להציל עצמו¹⁰³, אם השומר אמיד שידוע שהוא בעל רכוש, הרי שמן הסתם באו האנשים בגללו¹⁰⁴, ונמצא שהציל עצמו בממון חבירו, וחייב לשלם.

מסירה, וע"ז כתב הרמב"ם חייב להעמיד לו שדה אחרת כמותה, משא"כ בהך דמחמת הגזלן ולא הראה שאינו מדין מוזק אלא מטעם קנס, כתב חייב להעמיד לו שדה אחרת והיינו כפי שוויה בשעת העמדה בדין.
⁹⁹ דכל שלא אנסוהו על של חבירו ה"ז כמציל עצמו בממון חבירו, ובגליון הרי"ף הובא דעת רבינו אפרים שסובר שגם בכה"ג פטור, כיון שאינו מתכוין להזיק, ואינו חייב כי אם באנסו את שלו והראה בשל חבירו, ולפי"ז צ"ל דשאר הראשונים ס"ל שגם באנסו סתם הו"ל כמתכוין להזיק, וע"י להלן. וע"י שו"ת משפטי שמואל סימן עג שדחה דעת הר"א אפרים, ונראה דעתו שאפילו קים לי אינו יכול לטעון, עיין שם.
¹⁰⁰ רמ"א שם והש"ך ס"ק בא תמה שהרי יכול לומר הייתי סבור שמייסרין אותו להראות ממון, ולא יהא אלא ספק ולמה יתחייב מספק, וע"כ פירש דהטור איירי שניכרים הדברים שלא יסרוהו מתחלה בשביל ממון, עיין שם, וע"י ערך ש"י.

¹⁰¹ ט"ז שם בשם היש"ש, והסכים עמו, ואפילו אנסוהו על פירות ואין לו ויש לו מעות, אינו צריך לפייסו במה שאין דורשים ממנו. ולכאורה מדברי שאר הפוסקים נראה דכל שלא הזכיר האנס ממון חבירו, וזה הראם לאנס, ה"ז בכלל מציל עצמו בממון חבירו, וצ"ע.

¹⁰² שו"ע ונו"כ רצב ח
¹⁰³ פשוט שבמקום סכנה מותר לו לכתחלה למסור להם להציל עצמו, אלא שאינו נפטר מלשלם, והש"ך בסימן שפח (ס"ק בד) העלה בדעת הראב"ד שאם אנסוהו בפירוש להביא ממון חבירו פטור מלשלם, שאין לך דבר העומד בפני פקוח נפש, ואין זה מציל עצמו בממון חבירו, אלא אדרבה שאם לא עשה כן נמצא מציל ממון חבירו בגופו, שאינו חייב בכך. ורק אם אנסוהו להביא ממון סתם והביא להם ממון חבירו חייב, אבל דעת המחבר (שם סעיף ד) שאף כשאנסוהו להביא ממון חבירו חייב, עיין שם. ולכאורה משמע מדברי הפוסקים שגם כאן איירי באונס נפשות, וע"י להלן מדברי הנה"מ.

¹⁰⁴ בשו"ע כתב שחזקתו שבגללו באו הגנבים, אבל המאירי כתב שב"ד אומדין אם באו בשביל הפקדון או לא, ומפרש כן מ"ש בגמרא (ב"ק דף ק"ז ע"ב) איניש אמיד.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

וזה רק כשלא¹⁰⁵ היו הגנבים יכולים בעצמם למצוא הפקדון, אבל אם בין כה היו מוצאים אף כשלא היה נותן להם, פטור

אבל אם אינו אמוד, חזקה שלא באו אלא לשמע הפקדון ופטור¹⁰⁶, וכ"ש כשירדע בודאי שלא באו אלא בשביל הפקדון¹⁰⁷, שאפילו נתן ממונו להציל עצמו, חוזר ונוטל מבעל הפקדון מה שנתן לאנס.

**י. ההוא גברא דהוה מפקיד גביה ארנקא דפרדיון שבויים
סליקו גנבי עילויה שקלה יחבה ניהלייהו ... אין לך פרדיון
שבויים גדול מזה**

¹⁰⁵ ש"ך שם יט

¹⁰⁶ כתב הש"ך יח בשם הרמב"ן דלא דמי למי שאנסוהו להביא שחייבדאדם אחר שאנסוהו, מן שמיא הוא דקנסוהו בהך אונסא דנפל עליה (בסמ"ע סימן שפח ס"ק יג כתב בשם הרמב"ן שרוע מזלו גרם לו ונסתחפה שדהו), אבל נפקד הוא כבעלים, וכאילו הבעלים שם שבודאי היה נותן להם כדי להציל עצמו, וע"מ כן קיבל עליו שיהא כבעלים (ובסמ"ע (שם) בשם הר"ן כתב דכיון שאינו אמוד, מסתמא האונס בא מחמת הפקדון, ואם לא היה הפקדון אצלו לא היו באים עליו, ע"כ. וכתב הש"ך שדעת המ"מ בשם הרשב"א דאירי כשבלא"ה היו הגנבים מוצאים הפקדון, דאל"כ ודאי חייב, דלא גרע מאנס, וס"ל להמ"מ שאין חילוק בין נפקד לאדם אחר. ועי' חזו"א (ב"ק סימן טו סוף ס"ק לט) שכתב שאע"פ שיכול להציל הפקדון בממונו, אינו חייב בכך, ודימה דבר זה להשבת אבידה שאינו חייב כשיש לו הפסד.

¹⁰⁷ שו"ע ונו"כ קבו כב בדין המחזה עכו"ם שאין זה מציל עצמו בממון חבירו, כיון דלא אנסו אלא על פקדון זה, וכתב שם דהיינו דוקא בהמחזה על פקדון, אבל אם המחזה על הלואה, חייב הלוח לפרוע גם לשני המקבל, דכיון דמלוה להוצאה ניתנה, ה"ז כאילו אנסו ליתן לו ממון אחר שכבר נתחייב ליתן לו, אבל אם אין הפקדון ברשותו, אלא שהאנס חושב שיש לו פקדון של חבירו, אה"נ שאין בעל הפקדון חייב לשלם לו, אפילו להרמ"א (והש"ך שם ס"ק צט תמה בעיקר הדין שבהמחאה עכו"ם נתחייב לו, דלא עדיף מעמ"ש מזכיה גמורה שאין זכיה ושלוחות לעכו"ם, עיין שם).

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

הופקד אצלו¹⁰⁸ ממון פדיון שבויים והציל עצמו בממון זה מאנסים באונס סכנת נפשות שבאו עליו, אם לא היה לו ממון אחר¹⁰⁹ להציל עצמו פטור¹¹⁰. אין לך פדיון שבויים גדול מזה.

ודוקא ממון שבויים סתם, אבל ממון שבויים ידועים הרי הם כממון של יחיד, ודינו כנזכר

**יא. ההוא גברא דאקדים ואסיק חמרא למברא קמי דסליקו
אינשי במברא בעי לאטבועי אתא ההוא גברא מלח ליה
לחמרא דההוא גברא ושדייה לנהרא וטבע ... מעיקרא
רודף הוה**

המכנים חמור¹¹¹ לספינה והיה קופץ ומסכן את הספינה ונוסעיה, מצוה להשליכו לים ואין לו דין מזיק, אלא שאם אין דרך להכניס חמור לספינה, או שהחמור הוא מטבעו קופץ, והכנים שלא ברשות, פטורים המשליך ושאר בני הספינה מלשלם לו, שבעל החמור הוא הרודף, וכל המציל ע"י נזק הרודף פטור, ואפי' הנרדף עצמו.

¹⁰⁸ שו"ע ונו"כ רצב ט

¹⁰⁹ אפילו יש לו ממון בביתו אינו צריך להחזיר, ודומה לבעה"ב העובר ממקום למקום שנוטל צדקה ואינו צריך להחזיר (עי' בספר צדקה ומשפט שם), אמנם בש"מ בשם הר"י יהונתן לא משמע כן, ולכאורה מלשון המחבר משמע שאם יש שם ממון אחרים חייב להציל עצמו בממון ההוא ע"ד להחזיר, ולא יפדה עצמו בממון פדיון שבויים, אבל קשה לומר כן, וצריך לומר שם"ש המחבר ממון אחר כונתו לממון שלו. פתחי חושן חלק ג פרק הערה עה

¹¹⁰ וכתב בחידושי רעק"א דהיינו כשהפקידו אצלו ע"ד להחזיר, כגון גבאי, אבל ע"ד לחלק בלא"ה פטור, משום דהו"ל ממון שאין לו תובעים, ובמנ"ח (מצוה נז) כתב דאפילו בממון שאין לו תובעים חייב עכ"פ מדין משתרשי, כדמוכח בסוגיא דחולין. ועי' ספר צדקה ומשפט (פרק י), ועי' בש"מ בסוגיא דב"ק (דף קיז ע"ב). וכתב במחצה"ש דממון שאר צדקות והקדשות הוי כממון הדיוט וחייב.

¹¹¹ רמ"א שפ ה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

אבל אם דרך להכניס חמור כזה, אלא שבמקרה התחיל החמור להשתולל, יש אומרים¹¹² שאין בעל החמור רודף, וחייבים בני הספינה לשלם לו הפסד החמור, וכן הסכימו הפוסקים. ויש אומרים¹¹³ שגם באופן זה פטורים מלשלם לו.

יב. רודף שהיה רודף אחר חברו להורגו ושיבר את הכלים ... פטור שהרי מתחייב בנפשו ונרדף ששיבר את הכלים של רודף פטור ... אבל של כל אדם חייב דאסור להציל עצמו בממון חברו ורודף שהיה רודף אחר רודף להציל ושבר כלים בין של נרדף בין של כל אדם פטור ... שאם אי אתה אומר כן אין לך אדם שמציל את חברו מן הרודף

כבר התבאר לעיל דף ס: שאסור ליקח¹¹⁴ חפץ חברו שלא מדעתו אפילו על דעת לשלם תמורתו, ואפילו¹¹⁵ הוא¹¹⁶ בסכנת מות אסור לגזול משל

¹¹² רמ"א שם, ולא המשליך לבדו, שכל בעלי הספינה משתתפים בהפסדו, כיון שהבעלים לא פשע ה"ז כנחשול שעמד עליהם, אלא שכתב המ"ז שבוזה ההפסד לפי נפשות, שהרי לא מסיבת הממון ולא מחמת המשאוי באה הסכנה, וכיון שכולם היו בסכנה מחלקים לפי נפשות שהיו הספינה. במנחת פתים הקשה לדיעה זו, מ"ש מעובר שיש לו דין רודף וקודם שיצא לאויר העולם מותר להרגו, ואף לאחר שיצא ראשו כתב הרמב"ם הטעם שהוא דרך העולם, משמע דאף רודף באונס רודף הוא, וה"נ החמור רודף הוא ולמה ישלמו לו, ונשאר בצ"ע.

¹¹³ דעת הב"י וכמ"ש לעיל מדבריו, דסו"ס בעל החמור חייב בנזקי חמורו, והסכימו הפוסקים לדעת הרמ"א דכיון שהכנים ברשות אנוס הוא, ובאונס פטור מנזקי שורו, וכ"כ השו"ך בשם היש"ש.

¹¹⁴ שו"ע ונו"כ שנט ב

¹¹⁵ שו"ע ונו"כ שם ד

¹¹⁶ כתב בפלפולא חריפתא פ' הכונס דה"ה להציל אחרים בממון אחרים אסור, כמו שהיתה השאלה גבי דוד והגבורים שהיה להציל ישראל, אלא שבהצלת אחרים אף על פי שלכתחלה אסור, בדיעבד פטור מלשלם, אבל להצלת עצמו אף בדיעבד חייב לשלם, ובשו"ת צ"צ חו"מ סימן מו כתב שמ"מ אינו חייב לסכן עצמו להצלת ממון חברו. ואפילו נגב ואין לו לשלם, שאינו אלא כפרעון חוב שאינו חייב לסכן עצמו, ואפילו ספק סכנה ויסורים חשיב סכנה, ומ"ש בסימן קא סעיף יא שאם חייב לישראל ולעכו"ם ואם יפרע לישראל לא יוכל לפרוע לעכו"ם, אפ"ה חייב לפרוע לישראל, שאני התם שחייב ללוה שזמנו קודם ויש לו עתה לפרוע. ואף על פי שיבא אח"כ לידי סכנה, מצוה על כל ישראל לפדותו מהסכנה, ואין הלוה חייב להפסיד יותר משאר ישראל, או אפשר דהתם איירי שאין שם סכנה כלל, עיין שם.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

חבירו כדי להציל עצמו, אלא יטול על דעת לשלם¹¹⁷, ושלא במקום סכנת נפשות יש אומרים¹¹⁸ שאפילו ע"ד לשלם אסור.

היה צריך לחפץ כדי להציל ממונו מהפסד¹¹⁹, ורוצה לשלם לבעלים הפסדו, אין דינו כגזלן, שתנאי ב"ד הוא¹²⁰ שמותר להציל ממונו בממון חבירו על דעת לשלם¹²¹.

הרודף אחר ישראל¹²² להרגו והזהירוהו ועדיין רודף אחריו, הרי כל ישראל מצווים להציל הנרדף, ואפילו להרוג את הרודף כמו שיתבאר בעזה"ת במסכת סנהדרין דף עב:

¹¹⁷ ובשו"ע הרב הוסיף לכשתמצא ידו, ופירש הצ"צ דהיינו אפילו הוא עני עתה ויודע שאין לו לשלם, אם רוצה לשלם לכשתמצא ידו מותר. ועיין בשד"ח כללים מערכת הא' כלל טז ובפאה"ש שם אות יט האריך בהלכה זו, ועי' שו"ת מהר"ש ענגיל ח"ד סימן יז, ועיין פתחי חושן חלק ה פרק א הערה כא

¹¹⁸ בשו"ע הרב ה' גזילה סעיף ב כתב שלא הותר ע"ד לשלם אלא מפני פקו"נ, אבל שלא במקום פקו"נ אסור, ואפילו לרפואת חולי שאין בו סכנה או להנצל מאנס שאונסו ביסורי הגוף ואין בהם משום סכנה, מפני שהוא איסור תורה, ואין מתרפאים שלא במקום סכנה אלא באיסור דברי סופרים, כמ"ש ביו"ד סימן קנ"ה, ע"כ. ומדברי הרמ"א בסימן שח סעיף ז וכן בסימן ערד סעיף א בדין תנאי ב"ד משמע שמותר ליטול ממון חבירו כדי להציל ממונו מן ההפסד, וגם בשו"ע הרב הביא הלכה זו בדיני שמירת הנפש, ומ"מ נראה שבממון עכו"ם יש להקל, שהרי הרב מודה שבממון עכו"ם אין איסור ע"ד לשלם.

¹¹⁹ כגון שהפסדו גדול מהפסדו של בעה"ב, אבל אם אינו רוצה להשלים ההפסד, הרי קיי"ל שאסור להציל עצמו בממון חבירו, ונראה דאע"פ שלבסוף יחייבוהו ב"ד לשלם, כיון שעשה שלא כדין, בכה"ג לא עשו תנאי ב"ד שיהא חשוב כנוטל ברשות, ואפשר שבאופן זה גם אינו משלם השכר, רק הפסדו, דכיון שהוא צריך להחמור לעצמו, ה"ז כאילו אינו עומד להשכיר. פתחי חושן חלק פרק ז הערה כד

¹²⁰ רמ"א שח ז

¹²¹ ודינו כשובר ברשות משום תנאי ב"ד, ומשלם שכר ואינו משלם פחת, ואפילו פחת מחמת מלאכה, נה"מ שם, ובמחנה"א דיני גזילה סימן יז כתב שאע"פ שיורד ברשות ב"ד ואינו נקרא גזלן, מי פטרו מאונסין, ונמצא מציל ממונו בממון חבירו, אלא שורת הדין שישלם לחבירו כל מה שהפסידו, ורצה נוטל שכרה או נוטל פחתה, עיין שם.

¹²² שו"ע ונו"כ תכה א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

הרודף¹²³ שמותר להרגו כגון רודף להרוג, או אחר הערוה, כמו שנתבאר ששבר כלים בשעת רדיפתו, בין של נרדף ובין של כל אדם, פטור מתשלומין¹²⁴, מפני שהוא מתחייב בנפשו באותה שעה¹²⁵.

הנרדף ששיבר כלים¹²⁶ של הרודף¹²⁷ פטור¹²⁸, אבל אם שיבר כלים של אחר, חייב¹²⁹, שאסור להציל עצמו בממון חבירו¹³⁰ שלא ע"ד לשלם¹³¹.

¹²³ שו"ע ונו"כ שפ"ג

¹²⁴ וכתב בתרומת הכרי שרודף שניתן להצילו באחד מאבריו שאסור להרגו, חייב בתשלומין, ובחידושי רעק"א כתובות דף לג ע"ב בהג"ה מבין המחבר כתב לדייק מדלא הזכיר בשו"ע כאן דאיירי דוקא כשא"א להצילו באחד מאבריו, דאפשר דס"ל כדעת הלבוש שהנרדף מותר להרגו אף כשיכול להצילו באחד מאבריו (עי' לעיל), וממילא חייב מיתה לגבי נרדף, אלא שהקשה דא"כ התינת כשייבר כלים של נרדף, אבל כשייבר של אחר הוי מיתה לזה ותשלומין לזה שיש מחייבים בתשלומין, ועי' חו"א חו"מ סי' יז.

¹²⁵ ה"ז כמזיק בחיוב מיתה שפטור מן התשלומין מדין קם ליה בדרכה מיניה, וזה הרודף התיר עצמו למיתה, שהרי רשות ביד כל אדם להרגו (לכאורה נראה שאע"פ שאין במציאות מי שיהרגנו עתה, מ"מ חייב מיתה הוא), אבל הרודף לעשות עבירה שאסור להרגו, אף על פי שחייב מיתה במעשה העבירה, אין עליו חיוב מיתה בשעת רדיפה, אא"כ הזיק בשעת מעשה העבירה, כגון שחילל שבת וכיוצא בזה.

¹²⁶ שו"ע ונו"כ שפ"ג

¹²⁷ כתב בכנה"ג סימן שפ בשם שו"ת רשד"ם סימן שפט שאפילו בעלילת ממון מגוים מיקרי סכנת נפשות ויש לו דין רודף, ואם הציל עצמו בממון הרודף פטור, עיין שם.

¹²⁸ בשו"ע כתב הטעם שלא יהא ממונו חמור מגופו, ולכאורה איירי כשייבר כליו של רודף כדי להבריחו, והוי דומיא דגופו שהורגו או חובל בו כדי להציל עצמו, ומ"מ נראה דה"ה כשייבר כלים של רודף בשעת מנוסה פטור, ואף על פי שלכאורה לא שייך טעם זה, מ"מ הרודף עצמו גרם לכך, ולכאורה היה נראה שאפילו ייבר כלים של רודף שלא בדרך הצלה יש מקום לפוטרו מטעם שלא יהא ממונו חמור מגופו, אבל בערוה"ש כתב דדוקא כשייבר כמה שנוגע להצלתו פטור, וצ"ל משום דגם בגופו אינו פטור אלא בדרך הצלה, ועי' שו"ע הרב ה' נזקי ממון בקו"א סק"ב שכתב שלא פטרו אלא הנרדף והרודף אחר הרודף, אבל שאר כל אדם חייב, ואי שלא בדרך הצלה חייב פשימא, וצ"ע.

¹²⁹ ומדברי הש"ך סימן שעח סק"ב משמע דדוקא כשייבר במתכוין חייב, אבל בלא מתכוין פטור, דהו"ל אונס, מיהו נראה דתליא בפלוגתא שם אם אדם המזיק באונס גמור פטור, וכמ"ש בפרק א, ועיי"ש מ"ש מדברי המחנ"א, ועי' עוד בשו"ת בית שלמה חו"מ סימן קכא בהגהות בן המחבר.

¹³⁰ עיין ש"ך קכא א שלא חייבו במציל עצמו בממון חבירו אלא כשמציל עצמו בממון אחר, כגון נרדף ששבר כלים של אחר, וכן בהך דרמ"א שאיים עליו בחוב אחר, אבל כשמאיים עליו ואונסו להחזיר לו אותו ממון שמסר לו, אמרינן אונס רחמנא פטריה, ועי' נה"מ מ"ש בביאור דברי הש"ך, ועי' בערוה"ש.

¹³¹ ומדברי התוס' ב"ק דף סע"ב והרא"ש שם נראה שאין איסור אלא ע"ד שלא לשלם, אבל ע"ד לשלם מותר (ובפלפולא חריפתא שם כתב דה"ה להציל אחרים אסור אלא שהמציל אחרים פטור שאל"כ אין לך מציל ממון אחרים. וצ"ע לדעת הרא"ש שמותר להציל ע"ד לשלם, א"כ גם במציל אחרים אינו מותר לכתחלה רק ע"ד לשלם, וא"כ שוב אין לך מציל ממון אחרים). וכתב היש"ש פ' הכונס סימן כז שע"ד לשלם מחויב להציל עצמו, ואי לא עבד הכי מתחייב בנפשו.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ץ 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

אולם מי שרודף אחר הרודף להציל, ושיבר כלים בין של רודף ובין של כל אדם פטור¹³², כדי שלא יבואו להמנע מלהציל את הנרדף.

ודוקא ברודף שמותר להרגו, אבל הרואה חברו הולך להזיק ממון אחרים, אף על פי שהניזק עצמו מותר להזיק ממון המזיק להציל ממנו, כמ"ש להלן, אבל אחר אסור ל¹³³.

הלוקח מכונית של חברו לצורך פקוח נפש וניזוקה פטור מלשלם, שיש לו דין מציל מרודף¹³⁴.

השומר על חפצי חברו¹³⁵ ובאו אנשים על השומר וקדם ונתן להם הפקדון להציל עצמו, אם השומר אמוד שידוע שהוא בעל רכוש, הרי שמן הסתם באו האנשים בגללו, ונמצא שהציל עצמו בממון חברו¹³⁶, וחייב לשלם, אבל אם אינו אמוד, חזקה שלא באו אלא לשמע הפקדון ופטור, וכ"ש כשידוע בודאי שלא באו אלא בשביל הפקדון.

השואל חפץ לצורך הצלת נפשות יש פוטרים¹³⁷ מאונסין.

השוכר בית מחבירו¹³⁸ אם המשכיר מכרו או השכירו לעכו"ם או לאנס שהוציא השוכר מביתו, חייב להעמיד לו בית אחר שאסור להציל עצמו בממון חברו.

¹³² אבל לכתחלה אסור, כדמשמע בפלפולא חריפתא ב' הכונס וטעם זה אינו אלא לפטור על כלים של אחר, אבל על כלים של רודף פטור מטעם שלא יהא ממנו חמור מגופו, שהרי מותר להרגו

¹³³ פתחי חושן חלק ו פרק יב הערה לד

¹³⁴ בספר תורת היולדת פרק כ למד מהלכה זו רודף, ואם החולה עצמו נמצא במכונית דינו כשואל, שלגבי עצמו לא פטור מכח התקנה, ועי' נה"מ סימן שמ סק"ו ובמ"ש בזה בדיני פקדון פרק ט סעיף כ, ולכאורה מדבריו משמע שאף להצלת עצמו פטור מכח תנאי ב"ד. ועי' להלן.

¹³⁵ שו"ע ונו"כ רצב ח

¹³⁶ וכתב הש"ך (ס"ק יט) דאיידי שלא היו הגנבים יכולים בעצמם למצוא הפקדון, אבל אם בלא"ה היו מוצאים אף כשלא היה נותן להם פטור, ועי' ערך ש"י, ופשוט שבמקום סכנה מותר לו לכתחלה למסור להם להציל עצמו, אלא שאינו נפטר מלשלם, והש"ך בסימן שפח (ס"ק כד) העלה כדעת הראב"ד שאם אנסוהו בפירוש להביא ממון חברו פטור מלשלם, שאין לך דבר העומד בפני פקוח נפש, ואין זה מציל עצמו בממון חברו, אלא אדרבה שאם לא עשה כן נמצא מציל ממון חברו בגופו, שאינו חייב בכך. ורק אם אנסוהו להביא ממון סתם והביא להם ממון חברו חייב, אבל דעת המחבר (שם סעיף ד) שאף כשאנסוהו להביא ממון חברו חייב, עיין שם.

¹³⁷ נה"מ (סימן עב ס"ק יז), שהשואל כלי להצלת נפשות, או לכבות דליקה שהוא כהצלת נפשות, פטור מאונסין, והביא ראיה מדין רודף אחר רודף ושיבר כלים דפטור וכ"כ בסימן שמ (סק"ו), ואפילו שאל שלא מדעת, עיין שם. אלא שלפי"ז אינו פטור אלא בשעת רדיפה, אבל שלא בשעת רדיפה מסתבר דהוי עכ"פ כש"ח, ובמשובב נתיבות דחה דעת הנה"מ, דדוקא ברודף פטורו כדי שלא להתמהמה ולא יהיו נמנעים מלהציל, אבל שואל כלי הוי כמציל עצמו בממון חברו שלא מצינו שתיקנו לפטרו. וגם במנחת פתים דחה דברי הנה"מ, שלא פטרו רודף אלא משום דאל"כ אין לך מציל את חברו, אבל בהצלת עצמו לא מצינו.

¹³⁸ שו"ע ונו"כ ש"ב, וכן כל כיוצא בזה. וכתב המ"מ שכל שהמשכיר גורם להוציא ממנו חייב להעמיד לו בית אחר, ובערוה"ש כתב שאע"פ שהמשכיר היה אנוס למסור הבית לאנס, לא אמרינן אונס רחמנא פטריה, שאסור להציל עצמו בממון חברו, ואפילו אמר לו בית זה חייב להעמיד לו בית אחר, ולכאורה מדברי המ"מ

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

המוסר שגרם הפסד ממון ישראל, אף על פי שלא עשה מעשה בידיים¹³⁹, אלא הראה או אמר לאנס ישראל או עכו"ם על ממון ישראל ולקחו האנס, חייב לשלם מה שהפסידו, והוא מדינא דגרמי, אנסוהו להראות ממון חבירו פטור מלשלם, ודוקא באונס הכאות או יסורים¹⁴⁰, וכ"ש אונס מיתה, אבל אונס ממון¹⁴¹ יש אומרים דאינו נקרא אונס.

אינו פטור באונס אלא¹⁴² כשלא עשה מעשה בגוף הממון, כגון שהראה הממון, אבל אם לקח הממון ונתנו ליד האנס, אפילו באונס, חייב¹⁴³, וי"א¹⁴⁴ שאם אנסוהו להביא ממון חבירו פטור.

משמע שכל שהוא לא גרם הוא פטור, והיה אפשר לחלק בין אנסו בגוף חבית, שבזה לא מיקרי מציל עצמו בממון חבירו, והערה"ש איירי שאנסו לתת לו בית ונתן לו בית זה, וצ"ע. ועיין פתחי חושן חלק ד פרק ה הערה יח

¹³⁹ בשו"ע ונו"כ שפח ב ובסמ"ע סק"ה ובש"ך ס"ק יג כתב הראה או דיבר לאנס, ובשו"ע הרב כתב בין בדיבור שהלשין עליו או לגלות מצפונו בין מראה לו באצבע תבן של חבירו, ומשמע אפילו מראה בשתיקה אלא שהשר מבין כונתו.

¹⁴⁰ רמ"א שם
¹⁴¹ נראה דהיינו שאנסוהו ע"י איומים ליקח או להפסיד ממנו אם לא יראה, וכתב הט"ז שאם לא הזכיר לו האנס שיתן ממון עצמו אלא שרוצה להכותו שיראה ממון חבירו, אף על פי שמרגיש שיוכל לפטור עצמו בממון שלו, מיקרי אונס מחמת מכוח, כיון שלא אמר לו האנס בפירוש שיתן ממון שלו.

¹⁴² שו"ע ונו"כ שם ב וד
¹⁴³ והוא דעת הרמב"ם ורוב הראשונים, שאסור להציל עצמו בממון חבירו, ולשיטה זו אפי' אנסוהו להביא חייב, דרוע מזלו גרם לו שיאנסוהו, וכתב בשו"ע הרב ה' נזקי ממון דודאי שאין לך דבר העומד בפני פקוח נפש, אבל צריך לעשות כן ע"ד לשלם. מיהו היינו דוקא כשעשה מעשה, ובשו"ע הרב כלל בדין זה גם אנסוהו להראות, אלא שכתב שיטול ע"ד לשלם ע"פ ב"ד אם יורו לו שחייב לשלם, ונראה כונתו שלעולם צריך להתנות ע"ד לשלם ע"פ ב"ד, אלא שלאחר מעשה כשיבא לב"ד יורו לו שאם לא נשא ונתן ביד פטור, ואם נשא ונתן ביד חייב. ויש להסתפק כשאנסוהו להראות ונתכוין ע"ד לשלם, אם מתחייב בזה, שמסברא נראה שלא נתחייב אלא כפי הדין, וצ"ע.

¹⁴⁴ סמ"ע וש"ך שם בשם הראב"ד, דכיון שאנסוהו על ההבאה אין לך דבר העומד במקום פקו"נ, והואיל ויחדו לו בפירוש ממון חבירו אינו חייב למות בשביל ממון חבירו, והש"ך ס"ק כד האריך להוכיח כדעיה זו, ודוקא כשאנסוהו על ממון סתם חייב כשנו"נ ביד משום דדמי לנדרף ששיביר כלים, והוי כמציל עצמו בממון חבירו, אבל בממון פלוני אין זה מציל עצמו בממון חבירו, דאדרבה אם לא יעשה כן נמצא מציל ממון חבירו בנפשו שאינו חייב בכך, ומ"מ אם לא אנסוהו בפירוש להביא אלא אמר לו הבא לי אין זה אונס להביא, עיין שם. ובערך ש"י כתב בשם המחנ"א דהא דחייב באונס היינו כשהיה לו משל עצמו באותה שעה, והיה יכול להציל עצמו בממונו, אבל אם לא היה לו משלו פטור, והוכיח כן מדברי הרא"ש בסנהדרין, ומיישב בזה קושיית הראב"ד, דכיון שיש לו משלו אין כאן פקו"נ, ובהראה לבד בכל אופן פטור משום שהוא גרמא, ועי' שו"ת מהר"ש ח"ד סי' יז. ומ"מ נראה מדברי הש"ך דדוקא באונס הגוף פטור אבל באונס ממון, אף כשאנסוהו להביא חייב, ואפי' לדעת הפוסקים שהביא לעיל שגם אונס ממון מיקרי אונס, סוף סוף הוא מציל ממנו בממון חבירו, ועי' שו"ת תשב"ץ ח"ד טור ב' סי' כא.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

לא אנסוהו בפירוש על ממון חבירו¹⁴⁵, אלא שאנסוהו להביא ממון או פירות סתם, וב"ש כשאנסוהו להביא משלו, והראה ממון או פירות של חבירו, אף על פי שלא נשא ונתן ביד חייב¹⁴⁶, ויש אומרים דה"ה אם לא אנסוהו בפירוש על ממון אלא יסרוהו סתם ולא אמרו לו על מה, והלך והראה להם ממון חבירו חייב¹⁴⁷, וי"א¹⁴⁸ שאף כשאנסוהו על ממון סתם ואין לו משלו והראה משל אחרים פטור.

יג. שטפה נהר אומר לו הרי שלך לפניך

גזל קרקע¹⁴⁹ ונתקלקלה מאליה, כגון ששטפה נהר וכיוצא בזה, אף על פי שההיזק הוא ניכר, אומר לו הרי שלך לפניך, כיון שקרקע אינה נגזלת, לעולם ברשות בעלים קיימת¹⁵⁰.

יד. יצאו קרקעות שאין מטלטלין

כבר התבאר במסכת כתובות דף פז: שמדכתיב¹⁵¹ (שם) פי יתן איש אל רעהו פספס או כלים לשומר וגו', על פי קבלתינו שבשלש עשרה מדות התורה נדרשת בהן קל וחומר כו' מכלל ופרט כו', דרשינן גם כן בפסוק זה כלל

¹⁴⁵ רמ"א שם ב

¹⁴⁶ שכל שלא אנסוהו על של חבירו ה"ז כמציל עצמו בממון חבירו, ובגליון הרי"ף הובא דעת רבינו אפרים שסובר שגם בכה"ג פטור, כיון שאינו מתכוין להזיק, ואינו חייב כי אם באנסו את שלו והראה בשל חבירו, ולפי"ז צ"ל דשאר הראשונים ס"ל שגם באנסו סתם ה"ל כמתכוין להזיק. ועי' שו"ת משפטי שמואל סימן עג שדחה דעת הר"א אפרים, ונראה דעתו שאפילו קים לי אינו יכול למעון, עיין שם.

¹⁴⁷ רמ"א שם. והשי"ך ס"ק כא תמה שהרי יכול לומר הייתי סבור שמייסדין אותו להראות ממון, ולא יהא אלא ספק ולמה יתחייב מספק, וע"כ פירש דהטור איירי שניכרים הדברים שלא יסרוהו מתחלה בשביל ממון, עיין שם,

¹⁴⁸ ט"ז שם בשם היש"ש, והסכים עמו, ואפילו אנסוהו על פירות ואין לו ויש לו מעות, אינו צריך לפייסו במה שאין דורשים ממנו. ולכאורה מדברי שאר הפוסקים נראה דכל שלא הזכיר האנס ממון חבירו, וזה הראם לאנס, ה"ז בכלל מציל עצמו בממון חבירו, וצ"ע.

¹⁴⁹ שו"ע ונו"כ שעא ב

¹⁵⁰ וכתב היש"ך שם שאפילו עקרה לגמרי או שירד עליה אש ושרפה לגמרי, כיון שההפסד בא מאליה ברשות נגזל הוא, וכ"כ בסימן שפ"ס ס"ק יג בשם הרמב"ם, ובהגהות מחנ"א על הרמב"ם פ"ב מה' שכירות כתב שהגזול שדה ונפסדה חייב לשלם, ולא אמרו במבטל שדה של חבירו שחייב לשפותו משום שכך כתב לו, אלא במניעת הריוה, אבל בהפסד חייב לשלם, ולכאורה צ"ע כיון דקרקע אינה נגזלת למה ישלם ההפסד, ובדוחק אפשר לפרש כונתו, שיש לחלק בין הפסד הבא מאליה שלא מחמת הגזילה, כגון שמחמת שהובירה אינה נותנת פירות כמקודם חייב, וגם זה צ"ע, שמסיפא משמע דדוקא אם קלקלה בידים חייב אבל כל שבא שלא בידים פטור, וקשיא דיוקא דרישא לדיוקא דסיפא. פתחי חושן חלק ה פרק ה הערה מא

¹⁵¹ שו"ע ונו"כ שם צה א ובלבוש וסמ"ע שם א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

ופרט וכלל, כי יתן איש אל רעהו כלל, כסף או כלים פרט, לשמור חזר וכלל, וכבר ידעת דכלל בתרא לרבות אתא ולא כל מילי אלא דבר שהוא כעין הפרט, ואמרו רז"ל כאן בכלל ופרט וכלל דהבא, מה הפרט מפורש כסף או כלים שהוא דבר המיטלטל וגופו ממון ואמרה תורה לישבע עליהן, אף כל דבר המיטלטל וגופו ממון נשבעין עליו, יצאו קרקעות אף על פי שגופן ממון אינן מטלטלין, ויצאו עבדים שהוקשו לקרקעות, ואין נשבעין על טענות של קרקעות.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

